

ZLOUPOTREBA OPOJNIH DROGA SA ASPEKTA KRIVIČNOG ZAKONODAVSTVA

dr Zoran Kovačević

Pregledni naučni rad

SAŽETAK

Inspiracija za rad i problem(i) koji se radom oslovljava(ju): Potrebno je utvrditi kriminalistički i pravni aspekt zloupotreba opojnih droga u Bosni i Hercegovini, njegove pojavni oblike, način izvršenja, obim i dinamiku fenomena, te utvrđivanje i definisanje uspješnih i primjenjivih metoda za suzbijanje ovog oblika kriminaliteta u skladu sa zakonskim mogućnostima, dosadašnji stepen primjene tih metoda i učinkovitost koja je ostvarena.

Ciljevi rada (naučni i/ili društveni): Jeste da se istraži problem zloupotrebe opojnih droga u Bosni i Hercegovini.

Metodologija/ dizajn: Istraživanje će biti realizovano primjenom određenih metoda naučnog saznanja. U radu ćemo koristiti kombinaciju opštih naučnih metoda, posebnih naučnih metoda, empirijskih metoda i metoda rješavanja operativnih problema.

Ograničenja rada/ istraživanja: Istraživanjem će biti analizirano stanje nedozvoljene proizvodnje i prometa opojnim drogama, gdje će biti obrađen prostor Bosne i Hercegovine, te će se koristiti zvanični podaci policijskih agencija i to: Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, Federalne uprave policije, Državne agencije za istrage i zaštitu, SIPA-e BiH, Granične policije BiH i Policije Brčko distrikta.

Rezultati/ generalni zaključak: Na osnovu sprovedenog istraživanja izvesti će se argumentovani zaključci koji se odnose na prednosti i nedostatke pozitivnopravnih rješenja u vezi sa predmetnim problemom, kao i mogući pravac daljih zakonskih modifikacija uz odgovarajuće prijedloge u delege ferenda smislu.

Opravdanost istraživanja/ rada: Opravdanost istraživanja je da BiH na adekvatan način odgovori izazovima koje nosi savremeno doba i sve veća prisutnost narkomanije i narko-kriminala u njemu.

Ključne riječi: opojne droge, zloupotreba droge, krivična djela, neovlaštena proizvodnja droge, neovlašteno posjedovanje droge, omogućavanje uživanja droga

DRUG ABUSE FROM THE CRIMINAL LEGISLATION VIEWPOINT

ABSTRACT

Reason for writing and research problem(s): It is necessary to determine criminological and criminal-legal aspects of the narcotics abuse in Bosnia and Herzegovina, to identify its shape and form, manner of consummation, volume and dynamic of this phenomenon, as well as the identification and definition of successful and applicable methods for combating this form of crime in accordance with the legal possibilities, including current level of application of these methods and effectiveness that aroused.

Aims of the paper (scientific and/or social): Is to investigate the issue of drugs abuse in Bosnia and Herzegovina.

Methodology/ Design: The research will be implemented by the application of certain methods used for scientific findings. In this paper, we will use a combination of general scientific methods, specific scientific methods, empirical methods as well as the operational problem solving methods.

Research/ Paper limitation: The study will serve as the analysis of the current situation in the field of illicit production and trafficking of narcotic drugs, covering the territory of Bosnia and Herzegovina, with the use of official data from law enforcement agencies, including: Ministry of Interior of the Republic of Srpska, Federal Police Administration, State Investigation and Protection Agency of B&H(SIPA), Border Police of B&H and Brčko District Police.

Results/ Findings/ General Conclusion: On the basis of the implemented research, substantiated conclusions will be carried out in terms of the advantages and disadvantages of positive-legal solutions to the present problems, as well as the possible instruction for the further modification of the legal framework together with appropriate proposals in *de legate ferenda* aspect.

Research/ Paper Validity: Justification of the research is that B&H adequately responds to challenges of modern times and the increasing presence of drugs abuse and drug crime therein.

Keywords: narcotics, drug abuse, crimes, unauthorised production of drugs, illegal drugs possession, facilitation of drugs consumption.

1.UVOD

U radu su sistematizovana postojeća znanja u teoriji i praksi, sprovedeno je i odgovarajuće istraživanje u smislu prikupljanja i obrade statističkih podataka, kao i analiza policijske prakse u vezi sa suzbijanjem zloupotreba opojnih droga. Na osnovu navedenog, izvedeni su argumentovani zaključci koji se odnose na prednosti i nedostatke pozitivnopravnih rješenja u vezi sa predmetnim problemom, kao i mogući pravac daljih zakonskih modifikacija uz odgovarajuće prijedloge u *de lege ferenda* smislu. Komplek-

snost predmeta istraživanja nametnula je, neminovno, multidisciplinarni pristup problemu.

U radu je uspostavljen zakonski okvir razmatranja nedozvoljene proizvodnje i prometa opojnim drogama, analizirane su odredbe krivičnih zakona i zakona o krivičnim postupcima, koji su u primjeni na prostoru BiH. Takođe, ukazano je i na osnovne razloge zainteresovanosti međunarodne zajednice za suzbijanje zloupotreba opojnih droga i dat je prikaz prvih oblika međudržavne saradnje na ovom planu. Analiziran je veći broj međunarodnih konvencija, a posebna pažnja posvećena je djelatnostima Organizacije ujedinjenih nacija, pod čijim okriljem su donijeta tri najvažnija dokumenta: a) *Jedinstvena konvencija o opojnim drogama* iz 1961. godine sa Protokolom o izmjeni Jedinstvene konvencije o opojnim drogama iz 1972. godine; b) *Konvencija o psihotropnim supstancama* iz 1971. godine; i v) *Konvencija Organizacije ujedinjenih nacija protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci*, koje je naša zemlja ratifikovala. Zatim je ukazano na suzbijanje zloupotreba opojnih droga na nivou Evropske unije i na ulogu Evropske policije – Europol. Takođe u radu je analizirano stanje nedozvoljene proizvodnje i prometa opojnim drogama na prostorima Bosne i Hercegovine za vremenski period od 2015. do 2016.godine.

2. PRAVNI OKVIR ZA SPREČAVANJE ZLOUPOTREBA OPOJNIH DROGA U BOSNI I HERCEGOVINI

Bosna i Hercegovina spada u tranzitne zemlje za trgovinu opojnim drogama, zbog svog strateškog položaja koji zauzima duž balkanske rute. Radi sprovođenja međunarodnih konvencija o kontroli opojnih droga, s ciljem sprečavanja i suzbijanja zloupotreba opojnih droga, u Bosni i Hercegovini je 2006. godine donijet Zakon o sprečavanju i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga.¹Na osnovu ovog zakona Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine donijela je Državnu strategiju nadzora nad opojnim drogama, sprečavanja i suzbijanja zloupotrebe opojnih droga u Bosni i Hercegovini, kao osnov za djelovanje organa vlasti, ustanova, udruženja i drugih pravnih i fizičkih lica. Takođe, Savjet ministara Bosne i Hercegovine je na prijedlog Ministarstva bezbjednosti Bosne i Hercegovine donio Državni akcioni plan borbe protiv zloupotrebe opojnih droga.

U Bosni i Hercegovini trenutno egzistiraju četiri krivična zakona, i to: Bosne i Hercegovine, entiteta Republike Srpske, entiteta Federacije BiH, i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. S obzirom, na već pomenutu, podijeljenu zakonodavnu nadležnost u Bosni i Hercegovini, Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine² propisano je krivično djelo neovlašćeni promet opojnim drogama, sa ciljem suzbijanja tercijarnog kriminaliteta. Kako je nadležnost krivičnih zakona u entitetima i Brčko distriktu limitiran samo na administrativna područja unutar Bosne i Hercegovine, bilo je logično da se na državnom nivou predvidi inkriminacija kojom će biti obuhvaćene is-

¹ Zakon o sprečavanju i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga. Službeni glasnik BiH, 8/06.

² Krivični zakon BiH. Službeni glasnik BiH, br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15 i 40/15).

ključivo međunarodne ilegalne transakcije sa drogama. (Petrović, 2004, str.71). Krivično djelo neovlašćeni promet opojnih droga (član 195) svrstano je u grupu krivičnih djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom. Riječ je o djelima uperenim protiv osnovnih opšteprihvaćenih ljudskih vrijednosti i dobara, vrijednosti koje su, koliko nacionalne toliko i međunarodne, internacionalne (Babić, 1995, str.47). Osnovni oblik čini onaj ko neovlašćeno vrši međunarodnu prodaju ili prenos, ili nudi na prodaju, ili radi prodaje kupuje, drži, prevozi ili prenosi, ili posreduje u međunarodnoj prodaji ili kupovini, šalje, isporučuje, uvozi, izvozi ili na drugi način neovlašćeno stavlja u međunarodni promet supstance ili preparate koji su propisom proglašeni opojnim drogama.

Za osnovni oblik propisana je kazna zatvora najmanje tri godine.³ Kaznom zatvora najmanje pet godina kazniće se onaj ko organizuje grupu ljudi radi vršenja osnovnog oblika krivičnog djela, ili onaj ko postane član takve organizovane grupe ljudi. Ovdje je zakonodavac inkriminisao pripremu radnju kao samostalno krivično djelo. Radnja ovog oblika krivičnog djela sastoji se u organizovanju grupe ljudi radi činjenja ovog djela ili u postajanju pripadnikom organizovane grupe ljudi. Ovo djelo je u stvari poseban oblik krivičnog djela udruživanje radi vršenja krivičnih djela iz člana 249. st. 1. i 2. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine. Ukoliko bi lice koje je organizator ili član organizovane grupe ljudi učestvovalo i u izvršenju krivičnog djela neovlašćeni promet opojnih droga tada bi bilo odgovorno i za izvršenje djela iz stava 1, ali i za organizovanje odnosno postajanje pripadnikom organizovane grupe ljudi prema odredbi stava 2. ovog člana (Tomić, 2007, str.462). Ko u međunarodnoj transakciji neovlašćeno pravi, nabavlja, posreduje ili daje na upotrebu opremu, materijal ili supstancu znajući da će biti upotrebljeni za proizvodnju opojnih droga, kažnjava se kaznom zatvora od jedne do deset godina. Propisano je i da će se opojne droge i sredstva za njihovu proizvodnju oduzeti.

Krivični zakon Republike Srpske⁴ u grupi krivičnih djela protiv zdravlja ljudi propisuje dva krivična djela čijim se propisivanjem suzbijaju zloupotrebe opojnih droga. Krivična djela iz ove grupe nisu upravljena protiv zdravlja pojedinca ili zdravlja jedne grupe lica, već krivična djela protiv zdravlja ljudi uopšte, tj. protiv zdravlja neodređenog broja lica (Srzentić i Stajić, 1966, str. 355). To su neovlašćena proizvodnja i promet opojnih droga (član 224) i omogućavanje uživanja opojnih droga (član 225). Osnovni oblik krivičnog djela neovlašćena proizvodnja i promet opojnih droga obuhvata neovlašćenu proizvodnju, preradu, prodaju ili nuđenje na prodaju, kupovinu radi prodaje, držanje ili prenošenje, posredovanje u prodaji ili kupovini i svaki drugi način kojim se neovlašćeno stave u promet supstance ili preparati koji su proglašeni za opojne droge (Babić i Marković, 2008, str. 303). Izvršilac može biti svako lice, a za odgovornost se traži

³ Na osnovu člana 42. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine kazna zatvora ne može biti kraća od 30 dana ni duža od 20 godina, s tim da član 42b predviđa da se može propisati kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od 21 do 45 godina za najteže oblike teških krivičnih djela učinjenih s umišljajem.

⁴ Krivični zakon Republike Srpske. Službeni glasnik RS, 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13.

umišljaj. Za ovaj oblik propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina (Stojanović, 2001, str.74).

Teži oblik postoji ukoliko je osnovni oblik krivičnog djela izvršen od strane više lica ili je učinilac organizovao mrežu preprodavaca ili posrednika, ili je za izvršenje djela iskoristio dijete ili maloljetno lice, u kom slučaju je propisana kazna zatvora od tri do petnaest godina. Pod pojmom više lica, u smislu ovog kvalifikovanog oblika djela, podrazumevaju se i samo dva lica (Babić i Marković, 2009, str.170-171). Kaznom zatvora od jedne do pet godina kazniće se onaj ko neovlašćeno pravi, nabavlja, posjeduje ili daje na upotrebu opremu, materijal ili supstance za koje zna da su namenjene za proizvodnju opojnih droga. Učinioca ovog krivičnog djela, koji prijavi od koga nabavlja opojne droge sud može blaže kazniti ili osloboditi od kazne. Propisano je i da će se opojne droge i sredstva za njihovo pravljenje oduzeti.

Krivično djelo – omogućavanje uživanja opojne droge (član 225), ima osnovni oblik koji čini onaj ko navodi drugog na uživanje opojne droge ili mu daje opojnu drogu da je uživa on ili drugo lice, ili stavi na raspolaganje prostorije radi uživanja opojne droge ili na drugi način omogućuje drugom da uživa opojnu drogu. Objekat zaštite je zdravlje ljudi. Objekti napada su supstance i preparati koji su proglašeni za opojne droge (Petrić, Jovašević i Ferhatović, 2016, str. 369). Opravdanost propisivanja ovog krivičnog djela ne treba posebno pojašnjavati, već je dovoljno podsjetiti da pomaganje, a pogotovo navođenje, često ili redovno imaju dominantnu ulogu pri prvom uzimanju opojne droge. Za osnovni oblik propisana je kazna zatvora od šest meseci do pet godina.

Teži oblik ovog krivičnog djela, za koji je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina, postoji ako je osnovni oblik učinjen prema djetetu, maloljetniku, duševno poremećenom licu ili prema više lica ili je izazvalo naročito teške posljedice. Po svojoj prirodi, kvalifikovani oblik koji se sastoji u činjenju djela prema djetetu, maloljetniku ili prema duševno poremećenom licu, predstavlja krivično djelo kvalifikovano posebnom okolnošću, zbog čega je neophodno da kvalifikatorna okolnost, odnosno navedena svojstva pasivnog subjekta, budu obuhvaćena umišljajem učinioca. Pri tome se ne traži veći stepen bezbjednosti već je dovoljno da je učinilac na osnovu datih okolnosti mogao pretpostaviti da je riječ o takvom licu (Babić i Marković, 2009, str.172-174). Propisano je i da će se opojne droge oduzeti. Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine⁵ članom 2. određuje značenje izraza u ovom zakonu i propisuje da je opojna droga medicinski lijek ili opasna supstanca s adiktivnim i psihotropnim svojstvima, ili supstanca koja se lako može pretvoriti u takvu supstancu, ako podliježe kontroli prema međunarodnoj konvenciji koju je Bosna i Hercegovina ratifikovala, ili supstanca koju su opojnom drogom proglasile nadležne institucije Bosne i Hercegovine ili nadležne institucije entiteta. Ovaj zakon u grupi krivičnih djela protiv zdravlja ljudi sadrži dva krivična djela čijim se propisivanjem suzbijaju zloupotrebe opojnih droga. Prvo krivično djelo je neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga (član 238). Osnovni oblik za koji je propisana kazna zatvora od

⁵ Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine. Službene novine FBiH, 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14 i 76/14.

jedne do deset godina, čini onaj ko neovlašćeno proizvodi, prerađuje, prodaje ili nudi na prodaju, ili radi prodaje kupuje, drži ili prenosi, ili posreduje u prodaji ili kupovini, ili na drugi način neovlašćeno stavlja u promet materije ili supstance propisom proglašene opojnim drogama. Teži oblik ovog krivičnog djela čini onaj ko organizuje grupu ljudi s ciljem vršenja ovog krivičnog djela ili onaj ko postane član takve organizovane grupe ljudi. Pod organizovanjem grupe ljudi podrazumjeva se ili stvaranje novog ili iskorišćavanje već postojećeg oblika udruživanja od najmanje tri ili više lica u cilju da neovlašćeno proizvode, prerađuju ili stavljaju u promet materije ili supstance koje su proglašene opojnim drogama. Pod takvom grupom ljudi podrazumjeva se udruženje od najmanje tri lica koja su povezana radi trajnog, ponovljenog ili povremenog činjenja krivičnih djela, pri čemu svako od tih lica učestvuje u izvršenju krivičnog djela. Pod mrežom se podrazumjeva neodređeni veći broj lica preko kojih se opojne droge stavljaju u promet. Djelo se smatra dovršenim samim organizovanjem grupe koja ima za cilj vršenje ovog krivičnog djela, što znači da nije nužno da je ta organizovana grupa neko takvo konkretno djelo učinila ili samo započela (Tomić, 2007, str.163). Pored organizovanja grupe ljudi s ciljem vršenja ovog krivičnog djela u ovaj oblik spada i postajanje članom takve organizovane grupe ljudi. Dobijanje statusa člana može biti izričito ili prećutno, ali u svakom slučaju takvo da se iz cjelokupne situacije sa sigurnošću može zaključiti da postoji saglasnost konkretnog pojedinca da učestvuje u djelatnostima grupe kao njen član, kao i pristanak organizatora i ostalih članova grupe da neko postane član te grupe. Djelo je dovršeno samim postajanjem članom takve organizovane grupe ljudi koja ima za cilj djelatnosti koje se odnose na neovlašćenu proizvodnju, preradu i stavljanje u promet opojnih droga. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora najmanje tri godine.⁶ Posebni oblik ovog krivičnog djela inkriminiše određene pripreme, odnosno pomagačke⁷ radnje za osnovni oblik krivičnog djela i to kao samostalno krivično djelo. Pomagač doprinosi radnji izvršenja ali ne preduzima radnju izvršenja ni djelimično, jer bi u tom slučaju bio saizvršilac, a ne pomagač (Srzentić., Stajić i Lazarević, 1997, str. 312). U pogledu granice kažnjavanja pomagača, zakon predviđa da se pomagač kažnjava kao da je sam izvršio krivično djelo, ali omogućava i ublažavanje kazne (Babić i Marković, 2008, str. 364). Ovaj oblik krivičnog djela čini onaj ko neovlašćeno izrađuje, nabavlja, posjeduje ili daje na upotrebu opremu, materijal ili supstancu za koje zna da su namenjene proizvodnji opojnih droga (Tomić,2007,str.163-164).

Propisana kazna za ovaj oblik krivičnog djela je zatvor od šest meseci do pet godina. Opojne droge i sredstva za njihovu proizvodnju oduzeće se. Osnovni oblik krivičnog djela posedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga čini onaj ko navodi drugog na uživanje opojne droge ili mu daje opojnu drogu da je uživa on ili drugo lice, ili stavi na raspolaganje prostorije radi uživanja opojne droge ili na drugi način drugome omo-

⁶ Član 43. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine propisuje da kazna zatvora ne može biti kraća od 30 dana niti duža od 20 godina. Istovremeno, član 43b propisuje da se za najteže oblike teških krivičnih djela učinjenih sa umišljajem može propisati kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od 21 do 45 godina.

⁷ Pomaganje je umišljano preduzimanje radnje kojom se doprinosi učinitelju da učini određeno krivično djelo (Petrović i Jovašević,2005, str.266-268).

gućava uživanje opojne droge, za koji je propisana kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina. Teži oblik krivičnog djela postoji ako je osnovni oblik učinjen prema djetetu, maloljetniku ili prema više lica, ili ako su prouzrokovane naročito teške posljedice, za koji je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina. Kaznom zatvora do jedne godine kazniće se onaj ko neovlašćeno poseduje opojnu drogu. Određeno je i da će se opojne droge oduzeti.

Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine⁸ članom 2. određuje značenje izraza u ovom zakonu i propisuje da je opojna droga medicinski lijek ili opasna supstanca s adiktivnim i psihotropnim svojstvima, ili supstanca koja se lako može pretvoriti u takvu supstancu, ako podliježe kontroli prema međunarodnoj konvenciji koju je Bosna i Hercegovina ratifikovala, ili supstanca koju su opojnom drogom proglasile nadležne institucije Bosne i Hercegovine ili nadležne institucije Brčko distrikta. Dva krivična djela čijim se propisivanjem suzbijaju zloupotrebe opojnih droga nalaze se u grupi krivičnih djela protiv zdravlja ljudi. Krivično djelo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga ima osnovni oblik koji čini onaj ko neovlašćeno proizvodi, prerađuje, prodaje ili nudi na prodaju, ili radi prodaje kupuje, drži ili prenosi, ili posreduje u prodaji ili kupovini, ili na drugi način neovlašćeno stavlja u promet supstance ili materije propisom proglašene opojnim drogama. Teži oblik ovog krivičnog djela čini onaj ko organizuje grupu ljudi s ciljem vršenja osnovnog oblika ovog djela, ili ko postane pripadnik takve organizovane grupe ljudi. Za teži oblik zaprećena je kazna zatvora najmanje tri godine. Kazna zatvora od šest meseci do pet godina predviđena je za onoga ko neovlašćeno izrađuje, nabavlja, posreduje ili daje na upotrebu opremu, materijal ili supstance za koje zna da su namenjene za proizvodnju opojnih droga. Opojne droge i sredstva za njihovu proizvodnju oduzeće se.

Krivično djelo omogućavanje uživanja opojnih droga ima osnovni oblik koji čini onaj ko navodi drugoga na uživanje opojne droge ili mu daje opojnu drogu da je uživa to ili drugo lice, ili stavi na raspolaganje prostorije radi uživanja opojne droge, ili na drugi način drugome omogućuje uživanje opojne droge. Navođenje na uživanje opojne droge ili stvaranje uslova za njeno uživanje se sastoji u navođenju drugog na uživanje opojne droge ili psihotropne supstancije ili u davanju nekom licu opojne droge ili psihotropne supstancije da je uživa ono ili drugo lice, ili u stavljanju na raspolaganje prostorije radi uživanja opojne droge ili psihotropne supstancije, ili na drugi način omogućavanje drugom da uživa opojnu drogu ili psihotropnu supstanciju (Atanacković, 1985, str.327).

Propisana je kazna zatvora od tri meseca do pet godina. Kvalifikovani oblik ovog krivičnog djela postoji ukoliko je osnovni oblik učinjen prema djetetu, maloljetniku ili prema više lica, ili ako su prouzrokovane naročito teške posljedice. Zapriječena je kazna zatvora od jedne do deset godina. Propisano je i da će se opojne droge oduzeti.

8 Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine. Službeni glasnik BD BiH, 10/03,45/04, 06/05, 21/10, 52/11.

3. MEĐUNARODNI PRAVNI OKVIR U SUZBIJANJU OPOJNIH DROGA

Ekonomsko-socijalni savjet Organizacije ujedinjenih nacija, svojom Rezolucijom od 28. jula 1958. odlučio je da sazove Konferenciju radi usvajanja jedinstvene konvencije o opojnim drogama, kako bi se jedinstvenim instrumentom zamijenili mnogostrani instrumenti koji su postojali o toj materiji, smanjio broj međunarodnih organa stvorenih postojećim instrumentima koji se bave isključivo kontrolom opojnih droga i obezbijedila kontrola proizvodnje sirovina za opojne droge. Konferencija Organizacije ujedinjenih nacija za usvajanje Jedinstvene konvencije o opojnim drogama održana je u sjedištu Organizacije ujedinjenih nacija u Njujorku od 24. januara do 25. marta 1961. godine. Tom prilikom, pored Jedinstvene konvencije o opojnim drogama, usvojeno je i pet rezolucija koje su priključene završnom aktu, i to: a) Rezolucija I, Tehnička pomoć u pogledu kontrole opojnih droga; b) Rezolucija II, Liječenje toksikomana; v) Rezolucija III, Nedoželjena trgovina; g) Rezolucija IV, Sačinjena komisija za opojne droge; i d) Rezolucija V, Međunarodni kontrolni aparat.⁹ Prilikom potpisivanja i ratifikovanja Protokola o izmjenama i dopunama Jedinstvene konvencije o opojnim drogama iz 1972. godine, naša zemlja je stavila rezerve u pogledu čl. 9. i 11. ovog Protokola, tako da se te odredbe u našoj zemlji ne primenjuju. Članom 9. Protokola, izmijenjen je i dopunjen član 19. Jedinstvene konvencije o opojnim drogama, a ovim promjenama se uvodi obaveza za strane ugovornice da Međunarodnom organu za kontrolu opojnih droga dostavljaju sljedeće podatke: a) količine opojnih droga koje će biti utrošene u medicinske i naučne svrhe; b) količine opojnih droga koje će biti korišćene za fabrikaciju drugih opojnih droga; v) količine opojnih droga koje se nalaze u skladištu na dan 31. decembar godine na koju se procjena odnosi; g) količine opojnih droga koje treba dodati specijalnim zalihama; d) površine u hektarima i geografsko mjesto zemljišta koje će biti određeno za gajenje opijumskog maka; đ) približne količine opijuma koje će biti proizvedene; e) broj industrijskih preduzeća koja će fabrikovati sintetičke opojne droge; ž) količine sintetičkih opojnih droga koje će biti fabrikovane u svakom od pomenutih industrijskih preduzeća. Drugi član u pogledu kojeg je naša zemlja stavila rezervu jeste član 11. Protokola o izmjenama i dopunama Jedinstvene konvencije o opojnim drogama kojim se uvodi novi član 21 bis, koji propisuje ograničenje proizvodnje opijuma.

3.1. KONVENCIJA ORGANIZACIJE UJEDINJENIH NACIJA PROTIV NEZAKONITOG PROMETA OPOJNIH DROGA I PSIHOTROPNIH SUPSTANCI

Najvažniji dio Konvencije, za potrebe ovog rada (član 3. stav 1) određuje da će svaka strana potpisnica usvojiti neophodne mjere da se kao kažnjiva djela predvide radnje koje su namjerno učinjene, i to:

- a) proizvodnja, prerada, ekstrakcija, priprema, ponuda, ponuda za prodaju, distribucija, prodaja, isporuka pod bilo kojim uslovima, posredovanje, slanje, slanje u

⁹ Jedinstvena konvencija Ujedinjenih nacija o opojnim drogama iz 1961. godine. Službeni list SFRJ, 2/64.

tranzitu, transport, uvoz ili izvoz bilo koje opojne droge ili bilo koje psihotropne supstance suprotno odredbama Jedinственe konvencije o opojnim drogama iz 1961. godine, Protokola o izmjenama i dopunama ove konvencije i Konvencije o psihotropnim supstancama iz 1971. godine;

- b) uzgoj opijumskog maka, žbunova koke ili biljke kanabis za proizvodnju opojnih droga suprotno Jedinственoj konvenciji o opojnim drogama iz 1961. godine i Protokola o izmjenama i dopunama ove konvencije.¹⁰

3.2. AKTIVNOSTI EUROPOL-a

Evropska policijska služba (Europol) počela je da radi 1. jula 1999. godine. Svojevrsnu prethodnicu ove organizacije predstavlja Jedinica za narkotike (Europol Drugs Unit – EDU) formirana ministarskim aranžmanom koji su u junu 1993. na osnovu Ugovora iz Maastrichta potpisali članovi grupe TREVI. Ona je zapravo predstavljala probni projekat koji je trebalo da pokaže kako u praksi izgleda funkcionisanje novostvorene zajedničke policijske službe. Naročito značajan aspekt djelovanja Jedinice za narkotike jeste stvaranje zajedničkih obavještajnih modela, kako na nacionalnom planu, tako i na nivou Evropske unije. Tako je razvijen okvir za obavještajni model, koji je podrazumijevao tipizaciju procedura za razmjenu obavještajnih podataka i informacija država članica. Osnovne funkcije Europol-a u odnosu na kriminalitet jesu informativna i analitička. Informativna funkcija ostvaruje se kroz stvaranje jednog centralnog punkta u koji se slivaju sve relevantne informacije, dok se analitička funkcija odnosi na proučavanje uslova i drugih bitnih elemenata koji se odnose na fenomenologiju i etiologiju kriminaliteta, prije svega u odnosu na Evropsku uniju. Bitno je istaći da Europol nije jedinstvena policijska služba sa izvršnim zadacima, već on samo podržava nacionalne policijske službe u pogledu suprotstavljanja teškom kriminalitetu s elementima inostranosti.

Prema Konvenciji o Europolu, mandat organizacije usmjeren je na borbu protiv najvećih bezbjednosnih prijetnji, pa se kao nadležnost ove organizacije izdvajaju: a) nelegalna trgovina opojnim drogama; b) terorizam; v) trgovina ljudima, organima i tkivima humanog porijekla; g) ugrožavanje životne sredine (nedozvoljena trgovina ugroženim biljnim i životinjskim vrstama, hormonskim supstancama, nuklearnim i radioaktivnim materijalom); d) nelegalna trgovina oružjem, municijom i eksplozivom; đ) nelegalne migracije; e) visokotehnološki kriminal; ž) falsifikovanje novca (prije svega eura); z) finansijski kriminal (pranje novca); i) napadi na imovinu i javna dobra (krađa vozila, nelegalna trgovina antikvitetima i umjetničkim predmetima, reket i iznuđivanje); j) napadi na život, fizički integritet i slobode lica (ubistva, teške tjelesne povrede). U vezi sa tim krivičnim djelima organizuju se i potrage za učiniocima koji se nalaze u bjekstvu. Paralelno sa ukidanjem granica između država članica Evropske unije, omogućeno je da policija jedne države pod određenim uslovima može da djeluje i na teritoriji druge države u okviru Evropske unije, bez nekih posebnih formalnosti. To je prvenstveno

¹⁰ Konvencija Ujedinjenih nacija o psihotropnim supstancama iz 1971. godine. Službeni list SFRJ, 40/73.

moguće ukoliko je na teritoriji svoje države započela potjeru za osumnjičenima, koja se brzo mora nastaviti na teritoriji druge države unutar Evropske unije.¹¹ Sjedište Europolu je u Hagu u Holandiji. U sastav Policijske jedinice Europolu ulaze koordinator, pomoćnik koordinatera, članovi upravljačkog tima, oficiri za vezu – koji su predstavnici zemalja članica Evropske unije i čije su nadležnosti i djelokrug rada definisani i određeni nacionalnim zakonodavstvima, a države članice kontrolišu njihov rad.

4. INTERPRETACIJA EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA NEOVLAŠTENE PROIZVODNJE I STAVLJANJA U PROMET OPOJNIH DROGA NA NIVOU BOSNE I HERCEGOVINE

U ovom poglavlju analizirano je stanje nedozvoljene proizvodnje i prometa opojnim drogama na prostorima Bosne i Hercegovine za vremenski period od 2015. do 2016. godine. Obraden je prostor Bosne i Hercegovine, gdje su korišteni zvanični podaci policijskih agencija i to: Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, Federalne uprave policije, Državne agencije za istragu i zaštitu SIPA-e BiH, Granične policije BiH i Policije Brčko distrikta. Statistički podaci su obrađeni na klasični način, tako da broj registriranih krivičnih djela u vezi sa zloupotrebom droga u BiH u 2016. godini (1.481) je u porastu u odnosu na 2015. godinu (1.325) za 11,77%. Prema podacima policijskih agencija i institucija, ova krivična djela počinilo je 1.549 osoba, što je za 5,51% počinitelja više nego prethodne godine. Najbrojnije krivično djelo je posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga, nakon kojeg slijedi neovlašćena proizvodnja i promet opojnih droga. U prvoj tabeli dat je pregled registriranih krivičnih djela po sigurnosnim agencijama, a u drugoj po broju počilaca.

4.1. Tabelarni prikaz registrovanih krivičnih djela neovlašćenje proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga po bezbjednosnim agencijama za 2015. i 2016. godinu

Red. Br.	MUP-ovi entiteta i Policija Brčko distrikt BiH	Broj registrovanih krivičnih djela zloupotreba droge		
		2015.god.	2016.god.	+/-%
1.	FMUP	1.054	1.171	11,1
2.	MUP RS	201	226	12,4
3.	Policija Brčko distrikt BiH	18	13	-27,77
4.	Granična policija BiH	41	66	60,98
5.	SIPA	11	5	-55
Ukupno u BiH		1.325	1.481	11,77

¹¹ Ministar Bezbjednosti Bosne i Hercegovine Dragan Mektić i direktor Kancelarije Evropske policije (EUROPOL) Rob Wainwright su u Sarajevu, dana 31. avgusta 2016. godine potpisali Sporazum o operativnoj i starteškoj saradnji između Bosne i Hercegovine i EUROPOL-a. Ovaj sporazum omogućuje razmjenu operativnih podataka između BiH i policija zemalja članica EUROPOL-a, uključujući lične podatke o osumnjičenim osobama.

4.2. Tabelarni prikaz registrovanih krivičnih djela neovlašćenje proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga po broju učinilaca za 2015. i 2016. godinu

Red. Br.	MUP-ovi entiteta i Policija Brčko distrikt BiH	Broj počinilaca krivičnih djela zloupotreba droge		
		2015.god.	2016.god.	+/-%
1.	FMUP	1.172	1.220	4,1
2.	MUP RS	224	240	7,1
3.	Policija Brčko distrikt BiH	18	17	-5,55
4.	Granična policija BiH	44	72	63,64
5.	SIPA	10	11	10
Ukupno u BiH		1.468	1.549	5,51

Državna agencija za istrage i zaštitu je tokom 2016. godine podnijela četiri izvještaja protiv 11 lica zbog postojanja osnova sumnje da su počinili krivična djela iz oblasti neovlaštenog prometa opojnim drogama, a u 2015. godini podneseno je pet izvještaja protiv devet fizičkih lica i jednog NN lica i više NN lica i pet dopuna izvještaja protiv 17 lica.

4.3. Tabelarni prikaz podnesenih izvještaja i dopune izvještaja od strane Državne agencije za istrage i zaštitu BiH iz oblasti neovlaštenog prometa opojnim drogama i prijavljena lica

Izveštaji i dopune izvještaja iz oblasti neovlaštenog prometa opojnim drogama i prijavljena lica						
	Izveštaji i dopune			Prijavljena lica		
	2015.	2016.	+/- %	2015.	2016.	+/- %
Izveštaji	5	4	-20%	10	11	10%
Dopune izvještaja	5	-	-	17	-	-
UKUPNO	10	4	-60%	27	11	-59%

Izveštaji podneseni tužilaštvima u BiH zbog postojanja osnova sumnje da su počinjena krivična djela iz oblasti neovlaštenog prometa opojnim drogama:

- jedan izvještaj Tužilaštvu BiH protiv tri lica zbog postojanja osnova sumnje da su počinila krivično djelo iz člana 250. KZ BiH (Organizovani kriminal), u vezi sa krivičnim djelom iz člana 195. KZ BiH (Neovlašćeni promet opojnim drogama);
- jedan izvještaj Tužilaštvu BiH protiv pet lica zbog postojanja osnova sumnje da su počinili krivično djelo iz člana 250. KZ BiH (Organizovani kriminal), u vezi sa krivičnim djelom iz člana 195. KZ BiH (Neovlašćeni promet opojnim drogama) i člana 239. KZ FBiH (Posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga);

- jedan izvještaj Tužilaštvu BiH protiv dva lica zbog postojanja osnova sumnje da su počinila krivično djelo iz člana 250. KZ BiH (Organizovani kriminal), u vezi sa krivičnim djelom iz člana 195. KZ BiH (Neovlašćeni promet opojnih droga) i krivično djelo iz člana 193. KZ BiH (Neovlašćeni promet oružjem i vojnom opremom, te proizvodima dvojne upotrebe);
- jedan izvještaj kantonalnom tužilaštvu protiv jednog lica zbog postojanja osnova sumnje da je počinilo krivično djelo iz člana 238. KZ FBiH (Neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga) i krivično djelo iz člana 52. Zakona o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije Kantona Sarajevo.

SIPA je sprovedla tri operativne akcije („Ostrvo“, „Zenica II“ i „Bubuljica“), što je za 50% manje u odnosu na 2015. godinu kada je sprovedeno šest operativnih akcija. U sprovedenim akcijama slobode je lišeno osam lica, što je za 27% manje u odnosu na 2015. godinu kada je slobode lišeno 11 lica.

Prema podacima Obavještajno bezbjednosne agencije BiH određeni broj kriminogenih lica sa područja BiH su tokom 2016. godine izdiferencirani kao učesnici u lancu međunarodnog krijumčarenja narkoticima. Riječ je o licima koja su stalno ili povremeno nastanjena na području Južne Amerike ili državama EU koje predstavljaju destinaciju za dalju distribuciju (Španija, Holandija, Belgija, Njemačka i dr). Prema dostupnim podacima, većina državljana BiH u tom lancu međunarodnog krijumčarenja narkoticima ne zauzimaju ulogu „vođe“, ali ipak posjeduju značajnu hijerarhijsku poziciju koja se ogleda u direktnijem pristupu narkoticima, bliskim kontaktima s licima odgovornim za funkcioniranje pojedinih morskih luka preko kojih se krijumčare narkotici (kokain) iz Južne Amerike, pa čak i bliska saradnja sa vođama narko-kartela u Južnoj Americi. Ipak, može se reći da se u ovom slučaju veći dio prokrijumčarenih narkotika distribuira na području EU, dok je manja količina namijenjena za distribuciju na području Balkana. Krijumčarenja narkotika se i dalje vrše preko legalnih, a često i ilegalnih, graničnih prelaza sa BiH od strane pojedinaca i organizovanih kriminalnih grupacija, pri čemu se najčešće koriste privatna putnička i vozila redovnog drumskog saobraćaja.

Rute transporta pošiljki narkotika variraju od njihove vrste. Tako se transport marihuane i skanka najčešće odvija na relaciji Crna Gora – BiH (tačnije Hercegovina) – Evropska unija, uz povremena odstupanja poput krijumčarenja skanka na relaciji Holandija – BiH. Iz pravca zemalja Evropske unije prema zemljama regiona (Hrvatska, BiH, Srbija, Crna Gora, Kosovo, Makedonija) vrši se transport sintetičkih narkotika (spid i ekstazi), dok se pošiljke heroina krijumčare dobro znanom trasom preko Turske i zemalja jugoistočnog Balkana ka zemljama EU (tzv. balkanska ruta). Iako je teritorija BiH prije svega tranzitno područje za transport narkotika prema EU, u toku 2016. godine je primjećen porast korištenja zemljišnih parcela za uzgajanje marihuane s ciljem da se ista dijelom transportuje van BiH, a određene količine preprodaju u BiH. Kao razlog povećane proizvodnje marihuane u BiH jeste stečeno iskustvo o načinu uzgajanja od kriminogenih lica u Holandiji.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske u koordinaciji sa Tužilaštvom BiH provodilo je tokom 2016. godine međunarodnu akciju kodnog naziva „Tranzit“ zbog

postojanja osnova sumnje da je grupa lica kontinuirano vršila krivična djela organizovanog kriminaliteta, a u vezi sa krivičnim djelom neovlaštene proizvodnje i prometa opojnim drogama sa područja Crne Gore u BiH. Policijski službenici MUP-a RS-a iz centara javne bezbjednosti Banjaluka i Trebinje tokom 2016. godine su izvršili pretrase na deset lokacija na području Banjaluke i Trebinja u cilju pronalazjenja lica i predmeta koja potiču od izvršenja krivičnog djela. Kroz akciju „Tranzit“ Jedinica za organizovani kriminalitet Uprave kriminalističke policije MUP-a RS sa Tužilaštvom BiH, oduzela je 11 kilograma skanka, veći broj digitalnih vaga, veća količina novca, sim kartice za mobilne telefone i dr (Ministarstvo bezbjednosti Bosne i Hercegovine, 2016, str. 37-40).

4.4. Tabelarni prikaz količina zaplijenjene droge od strane bezbjednosnih agencija BiH u 2016. godini

Agencija	Heroin	Kokain	Marihuana - skank	Stabljike kanabisa	Ekstazi	Amfetamin-spud	Hašiš
SIPA	1.122,22 gr	2 gr	9.500 gr	-	-	3.000 gr	-
GP BiH	0,37 gr	10,78 gr	419.407,64 gr	316 kom	6 kom + 0,35 gr	11,41 gr	44,95
FMUP	1.906 gr 2,8 ml i 74 kom	615,6 gr 21 kom	23.683 gr 533 kom	9.633 gr 3.192 kom	-	13.890 gr, 390 ml i 1996 kom	1.010,9 gr 16 kom
MUP RS	308,85 gr	105,56 gr	52.679,07 gr	1.719 kom	188,59 kom	258,02 gr i 4 kom	56,33 gr
P.Brčko dist. BiH	-	0,813 gr	3.234	4 kom		1,06 gr	-
Ukupno	3.337,44 i 2,8 ml i 74 kom	734,753 gr i 21 kom	508.503,71 gr i 533 kom	9.633 gr i 5.231 kom	0,35 gr i 194, 59 kom	17.160,49 gr 390 ml i 2.000 kom	1.112,18 gr i 16 kom

4.5. Tabelarni prikaz količina zaplijenjene droge od strane bezbjednosnih agencija BiH u 2015. godini

Agencija	Heroin	Kokain	Marihuana - skank	Stabljike kanabisa	Ekstazi	Amfetamin-spud	Hašiš
SIPA	500 gr	-	1.000 gr	-	-	1013 gr	-
GP BiH	26,28 gr	23,17 gr	4.126,66 gr	73 kom	2 kom	26,2 gr	12,25 gr
FMUP	11.993,1 gr i 331 kom	62,60 gr 2 kom	41.636,7 gr 598 kom	8.452 gr 584 kom	-	6.466,7 gr 3,9 ml i 628 kom	1.788 gr 24 kom
MUP RS	476,46 gr 5,2 ml	469,98 gr	43.301,31 gr	1.332 kom	1.453 gr 93 kom	412,4 gr i 9 kom	1.187 gr
Pol.Brčko dist. BiH	-	-	3.805 gr	4 kom	-	0,209 gr	-
Ukupno	12.995 gr 5,2 ml i 331 kom	555,75 gr i 2 kom	93.868 gr 598 kom	8.452 gr 1.993 kom	1.453 gr 95 kom	7.918,51 gr	2.987 gr i 24 kom

Zaključak

Na osnovu sprovedenog istraživanja može se zaključiti da je Bosna i Hercegovina i dalje tranzitna zemlja za međunarodnu trgovinu narkoticima. Organizovane kriminalne grupe povezane sa trgovinom droge nastavljaju da djeluju na čitavoj teritoriji Bosne i Hercegovine. Lokalna potrošnja droge je i dalje relativno niska u odnosu na druge evropske zemlje. Na ilegalnom tržištu u Bosni i Hercegovini egzistiraju gotovo sve dostupne vrste opojnih droga. Potrošnja opojne droge je u blagom porastu, ali i dalje je relativno niska u komparaciji sa drugim evropskim državama.

Ruta krijumčarenja heroina koja se distribuira sa istoka, najvećim dijelom zaobilazi Bosnu i Hercegovinu, zbog veoma loše putne komunikacije i konfiguracije terena.

Najveći dio marihuane na područje zemalja Balkana stiže iz Republike Albanije preko Crne Gore i Bosne i Hercegovine, u zemlje zapadne Evrope. Članovi organizovanih kriminalnih grupa za neovlašteni promet opojnih droga koriste tzv. „kurire“ odnosno državljane BiH.

Statistički podaci ukazuju da je u Bosni i Hercegovini zadnjih godina uz adekvatnu primjenu operativno taktičkih mjera i radnji policijskih agencija BiH, povećana količina privremeno oduzetih predmeta, naročito marihuane, tzv. „skank“, što ukazuje na podatak da je povećano i krijumčarenje ove droge preko granica Bosne i Hercegovine.

Kad su u pitanju Sintetičke opojne droge „ecstasy“ i „amfetamin speed“, one uglavnom dolaze iz Kraljevine Holandije u zemlje istočne Evrope, a jedan manji dio, zbog potražnje, distribuira se i na području naše države.

U pogledu harmonizacije nacionalnog zakonodavstva sa nadnacionalnim zakonodavstvom, te donošenjem Odluke o formiranju Radne grupe za izradu Strategije nadzora nad opojnim drogama, sprečavanja i suzbijanja zloupotrebe opojnih droga u Bosni i Hercegovini¹² kao i Odluke o formiranju Radne grupe za izradu izmjena i dopuna Pravilnika o čuvanju i uništavanju oduzete opojne droge, psihotropnih tvari, biljaka iz kojih se može dobiti opojna droga i prekursora¹³, vidljiv je blagi korak unapređenja, ispunjavanja obaveza Bosne i Hercegovine na putu ka Evropskoj uniji u oblasti suzbijanja zloupotrebe opojnih droga.

Permanentno i kontinuirano se kroz redovno izvještavanje relevantnih međunarodnih organizacija u oblasti suzbijanje zloupotreba opojnih droga kao što je Međunarodni odbor za kontrolu opojnih droga, UN Kancelarija za droge i kriminal - UNODC, Evropski centar za praćenje droga i ovisnosti o drogama - EMCDDA i Grupa za saradnju u borbi protiv zloupotrebe opojnih droga i nezakonite trgovine opojnim drogama - Pompidou grupa Savjeta Evrope, ostvaruje međunarodna strategijska saradnja, a posredstvom Europolu i međunarodna operativna policijska saradnja.

S tim u vezi radi ispunjavanja preuzetih obaveza kao i u nadogradnji svog operativno

¹² „Službeni glasnik BiH“, broj 70/16 od 20. septembra 2016. godine.

¹³ Savjet ministara Bosne i Hercegovine, 42. sjednica održana 04.02.2016. godine.

bezbjednosnog rada u suzbijanju zloupotreba opojnih droga bilo bi potrebno uraditi slijedeće:

- a) Uskladiti pravno normativne propise u Bosni i Hercegovini sa međunarodnim konvencijama, sporazumima, preporukama i drugim standardima koji tretiraju borbu protiv organizovanog transnacionalnog narko-kriminaliteta;
- b) Sprovesti harmonizaciju pravno normativnih propisa unutar Bosne i Hercegovine, kao i njenih entiteta i Brčko distrikta;
- c) Poboljšati pravni i institucionalni okvir za oduzimanje nezakonito stečene imovine, pogotovo imovine nastale izvršenjem krivičnih djela narko-kriminaliteta;
- d) Kroz edukativne programe i obuke unaprijediti ljudske resurse kao i materijalno tehnička sredstva koji će učestvovati i koristiti se u suzbijanju zloupotrebe opojnih droga.
- e) Poboljšati komunikaciju, koordinaciju i saradnju između Agencija za sprovođenje zakona u BiH.

LITERATURA

- Atanacković, D R. (1985). Krivično pravo: posebni dio. Beograd: Pravni fakultet.
- Babić, M. (1995). Krivično pravo: posebni dio. Banja Luka: Pravni fakultet.
- Babić, M., i Marković, I.(2008). Osnovi krivičnog prava: opšti i posebni dio. Banja Luka: Fakultet za bezbjednost i zaštitu.
- Babić, M., i Marković, I. (2008). Krivično pravo: opšti dio: Banja Luka: Pravni fakultet.
- Babić, M., i Marković, I.(2009). Krivično pravo: posebni dio. Banja Luka: Pravni fakultet.
- BiH sa Europolom potpisala sporazum o operativnoj i strateškoj saradnji(31.08.2016).Dostupno na: <http://www.rtvusk.ba/vijest/bih-sa-europolom-potpisala-sporazum-o-operativnoj-i-strateskoj-saradnji/8695>, preuzeto 02.08.2017.
- Tomić, Z.(2007).Krivično pravo: posebni dio. Sarajevo:Pravni fakultet.
- Petrović, B.(2004). Narko kriminal: Krivičnopravni, kriminološki, krivičnoprocesni i kriminalistički aspekti. Sarajevo:Pravni fakultet.
- Petrović, B., i Jovašević, D.(2005). Krivično/kazneno pravo:opšti dio. Sarajevo: Pravni fakultet.
- Petrović, B., Jovašević, D., i Ferhatović A.(2016). Krivično pravo II: Saučesništvo, krivične sankcije i posebni dio. Sarajevo: Pravni fakultet.
- Krivični zakon BD. Službeni glasnik BD BiH, 10/03,45/04, 06/05, 21/10, 52/11.
- Krivični zakon BiH. Službeni glasnik BiH,3/03,32/03, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15.

- Krivični zakon FBiH. Službene novine FBiH, 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14 i 76/14.
- Krivični zakon RS. Službeni glasnik RS, 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13.
- Zakon o sprečavanju i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga. Službeni glasnik BiH, 8/06.
- Jedinstvena konvencija Ujedinjenih nacija o opojnim drogama iz 1961.godine. Službeni list SFRJ, 2/64.
- Konvencija Ujedinjenih nacija o psihotropnih supstancama iz 1971.godine. Službeni list SFRJ,40/73.
- Ministarstvo bezbjednosti Bosne i Hercegovine, (2016). Informacija o stanju sigurnosti u Bosni i Hercegovini period 2016.godine. Sarajevo: Ministarstvo bezbjednosti Bosne i Hercegovine.
- Stojanović, Z.(2001). Krivično pravo: posebni dio. Srpsko Sarajevo: Pravni fakultet.
- Srzentić, N., i Stajić, A. (1966). Krivično pravo: opšti i posebni deo: Sarajevo: Pravni fakultet.
- Srzentić, N., Stajić, A., i Lazarević, Lj.(1997). Krivično pravo Jugoslavije: opšti deo: Beograd: Savremena Administracija d.d.

Podaci o autoru

dr Zoran Kovačević

Direkcija za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine

zoran.kovacevic@dkpt.gov.ba